

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه خاتم الاوصیاء (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهر فاضل آباد استان گلستان

مقاله

عنوان:

بررسی سبک زندگی حضرت فاطمه (سلام الله علیها) از نظر اسلام

پژوهشگر:

زینب محمدنژاد

چکیده:

این مقاله با هدف شناسایی سبک زندگی حضرت فاطمه (سلام الله علیها) از نظر اسلام تنظیم و در آن تلاش گردیده تا به این سوال پاسخ داده شود که از منظر اسلام؛ سبک زندگی حضرت فاطمه سلام الله و علیها به عنوان الگوی کامل یک زندگی سالم چگونه است؟ تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی و روش به کار رفته در این مطالعه کتابخانه ای بوده است. ابزار به کار رفته در جهت جمع آوری داده ها فیش و تحلیل داده ها با استفاده از روش تحلیل محتوا انجام شده است. از مهم ترین نتایج این مطالعه می توان به درست زیستن و معاشرت و شیوه خانه داری و زندگی و سیره حضرت زهرا(س) به صورت یک الگوی تام و کامل اشاره نمود و این مهم ایشان را به عنوان الگویی در مسائل حوزه خانواده برای همه دوران تاریخ قرار داده است. آن حضرت(س)، آیین خانه داری و همسر داری را به خوبی مراعات می کردند و سراسر زندگی شریفشان، درس هایی برای همه زنان است که باید فراگیرند تا به سعادت و خوشبختی برسند.

کلیدواژه: سبک، سبک زندگی، الگو، زندگی سالم، اسلام

مقدمه:

خانواده کوچکترین و از جهاتی مهمترین بخش هر جامعه است که در صورتی که در مسیر صحیح تربیتی حرکت کند، آثار و برکاتش شامل حال همه جامعه می شود و اگر خدای نکرده در مسیر نادرست باشد آثار مخرب آن شامل حال همه جامعه خواهد شد.

مطالعه تاریخ زندگی فاطمه زهرا سلام الله علیها به عنوان یک انسان کامل و الگوی زن مسلمان - با وجود حیات کوتاهشان - درسهای فراوانی برای خانواده های ما به ویژه بانوان محترم دارد و جامعه ما همیشه نیاز مبرمی به شنیدن و یادآوری آنها داشته و دارد حضرت فاطمه زهرا علیها السلام در خانه یکی از افراد عادی اجتماع زندگی نمی کرد بلکه در خانه دومین شخص اسلام یعنی سپهسالار شجاع و نیرومند اسلام و وزیر مشاور مخصوص نبی گرامی زندگی می کرد. موقعیت حساس اسلام و شوهرش را به خوبی درک می کرد و می دانست که اگر شمشیر امام علی علیه السلام نباشد، اسلام چندان پیشرفتی ندارد. حضرت فاطمه علیها السلام در یکی از مواقع بسیار حساس و بحرانی اسلامی در خانه علی زندگی می کرد. سپاه اسلام همیشه در حال آماده باش بود. در هر سال چندین جنگ واقع می شد و علی بن ابی طالب علیه السلام در تمام یا اکثر آن جنگها شرکت داشت.

از مسئولیت سنگین و حساس خودش خبر داشت و از حدود تأثیر و نفوذ زن در روحیه شوهر کاملاً مطلع بود. می دانست که زن دارای چنان نفوذ و قدرتی است که به هر طرف خواست شوهرش را می برد. می دانست که ترقی و عقب ماندگی و سعادت و بدبختی مرد تا حد زیادی، به روحیات و چگونگی رفتار زن بستگی دارد. خبر داشت که خانه به منزله سنگر و آسایشگاه مرد است و وقتی از میدان مبارزات زندگی و برخورد با حوادث و مشکلات دنیای خارج خسته شد به آن جا پناه می برد تا تجدید نیرو کند و خودش را برای کار و انجام وظیفه آماده نماید و ریاست این آسایشگاه مهم به عهده زن واگذار شده است.

به همین جهت اسلام شوهرداری را در ردیف جهاد قرار داده است.

شوهرداری همان مواظبت و نگهداری از شوهر است که کار سهل و آسانی نیست که از هر زن بی لیاقت و نادانی ساخته باشد، بلکه کاردانی و ذوق و سلیقه و زیرکی مخصوص لازم دارد، زنی که بخواهد شوهرداری کند باید دل او را به دست آورد، اسباب رضایت خاطرش را فراهم سازد. مواظب اخلاق و رفتارش باشد، به کارهای نیک تشویقش کند، از کارهای بد نگهداریش کند. مواظب بهداشت و حفظ الصحة و تغذیه او باشد. سعی کند او را به صورت یک شوهر آبرومند و محبوب و مهربان درآورد تا برای خانواده اش بهترین سرپرست و برای فرزنداناش بهترین پدر و مربی باشد.

خداوند حکیم قدرت فوق العاده ای به زن عطا فرموده است. سعادت و خوشبختی و همچنین بدبختی خانواده نیز در دست اوست. زن می تواند خانه را به صورت بهشت برین درآورد، و می تواند به صورت جهنم سوزانی تبدیل کند، می تواند شوهرش را به اوج ترقی برساند و می تواند به خاک سیاهش بفشاند. زن اگر به فن شوهرداری آشنا باشد و وظائفی را که خدا برایش مقرر فرموده انجام دهد می تواند از یک مرد عادی بلکه از یک مرد بی لیاقت یک شوهر لایق و آبرومند بسازد. شوهرداری به قدری در نظر اسلام اهمیت داشته که آن را در ردیف جهاد در راه خدا قرار داده، حضرت علی علیه السلام می فرماید: «جهاد زن این است که خوب شوهرداری کند».^۱

با توجه به اینکه جهاد در راه خدا برای ترقی و عظمت اسلام و دفاع از کشورهای اسلامی و اجرای عدالت اجتماعی بزرگ ترین عبادت است ارزش شوهرداری معلوم می شود.

^۱ . محمدباقر بن محمدتقی، مجلسی، بحارالانوار، داراحیاء التراث العربی، بیروت، ۱۳۷۱، ج ۱۰۳، ص ۲۵۲

شود. هر زنی که بدون اجازه شوهر از منزل خارج شود، همه فرشتگان آسمان و همه چیزهایی که بر او عبور می کند او را لعنت می کنند تا وقتی که به منزلش باز گردد.^{۲۰}

اجازه زن از شوهر برای خروج از منزل، او را در قبال شوهر و خانواده متعهدتر می کند و مرد را نیز در احساس مسئولیتش نسبت به همسر و فرزندان قوی تر و با انگیزه می نماید. در حقیقت، می توان ادعا نمود که تشریع چنین حکمی از سوی شارع مقدس، در راستای پاسخ گویی به نیازهای روانی زن و مرد است. مردان نیازمند اعتماد همسرانشانند. در مقابل، زنان نیز بیشتری به مراقبت از سوی همسر خویش دارند. اجازه زن از شوهر برای خروج از منزل، نوعی ارضای نیازهای روانی زن و شوهر است که تاثیر مثبتی بر آنها دارد و غیرمستقیم به فرزندان نیز می آموزد که به والدین احترام بگذارند و بدون اطلاع آنها از منزل خارج نشوند. نکته مهم این است که اگر چه زن موظف به اجازه گرفتن از همسر، برای خروج از منزل و اطاعت از شوهر و عدم عصیان در مقابل اوست، مرد نیز اگر نسبت به همسر خود اعتماد دارد، نباید آزادی او را سلب نماید و بدون عذر شرعی و عرفی، همسرش را از دیدن والدین، فامیل خروج از منزل و ... نهی و یا برای رفتن به جایی مجبور نماید که در این صورت، مصداق ظلم به زن است.

۴- خوش اخلاقی:

کسی که خوش اخلاق باشد، با مردم خوش رفتاری کند، با لب خندان سخن بگوید، در مقابل حوادث و مشکلات بردبار باشد، محبوب همه است، دوستانش زیادند، همه دوست دارند با او معاشرت و رفت و آمد کنند، عزیز و محترم است، بر مشکلات زندگی پیروز می گردد. امام صادق علیه السلام فرمودند: «هیچ زندگانی گوارتر از خوش اخلاقی نیست.»^{۲۱}

^{۲۰}. محمدبن حسن، حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۵۸

^{۲۱}. محمدباقر بن محمدتقی، مجلسی، بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۳۸۹

اکثر طلاقها در اثر بدرفتاری زن و شوهر و عدم توافق اخلاقی پیدا می شود. آمار طلاق ها این مطلب را تایید می کند. عدم توافق اخلاقی نخستین علت بروز اختلافات خانوادگی است.

زن می تواند با خوش اخلاقی عشق و محبت شوهرش را جلب کند تا به زندگی و خانواده علاقه مند شود با شوق و ذوق کار کند و اسباب رفاه را فراهم سازد. اکثر مشکلات زناشویی را با هوشیاری و خوش اخلاقی می توان حل کرد.

امام صادق علیه السلام فرمودند: «خدا به آدم خوش اخلاق ثواب جهاد می -دهد، صبح و شب برایش ثواب نازل می شود.»^{۲۲}

۵- عدم توقعات بی جا:

امکانات مالی و درآمد همه افراد یکسان نیست. همه نمی توانند در یک سطح زندگی کنند. هر خانواده ای باید حساب دخل و خرج خودش را بکند و بر طبق درآمدها خرج کند و عاقلانه نیست که برای تهیه امور غیر ضروری دست به قرض و نسیه بزند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «هر زنی که با شوهرش سازگار نباشد و او را بر چیزهایی که فوق توانایی اوست وادار کند اعمالش مورد قبول خدا واقع نمی -شود و در قیامت مورد غضب پروردگار جهان قرار می گیرد.»^{۲۳}

۶- نظافت و آرایش:

نظافت، نظم، آراستن خانه و آرایش و آماده کردن خود برای شوهر یکی از مسوولیت های اخلاقی زن در برابر اوست. رعایت این امر نیز، باعث ایجاد روابط عاشقانه و صمیمانه و جلب خاطر و رضایت شوهر می گردد. چه

^{۲۲}. همان، ج ۷۱، ص ۳۷۷

^{۲۳}. همان، ج ۱۰۳، ص ۲۴۴

بسا زن با این کار نقش مهمی در حفظ عفت شوهر خود و سلامت جامعه ایفا می کند. از طرفی با آماده کردن خود برای همسرش، با پوشیدن لباسهای مناسب و نظافت و آرایش اندام، توجه او را جلب نموده و خواسته های او را از طریق مشروع تامین می کند و باعث محبت و علاقه بیشتر شوهر شده و موجب می شود شوهرش از نامحرمان و بیگانگان چشم بپوشد و تنها به او عشق بورزد رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: «بر زن روا نیست، که به خواب برود جز اینکه خود را برای همسرش آماده نموده باشد.»^{۲۴}

۷- خانه داری و تهیه غذا:

زن با طبخ غذاهای مناسب و خوشمزه، حسن همسر داری خود را اعلام نموده و بذر الفت و محبت را در دل مرد می کارد. در حقیقت یک زن کدبانو با زیرکی و ذوق خود در تهیه بهترین غذاها با هزینه کم می تواند دل همسر و فرزندان را جلب کند و خود را جزء مجاهدین در راه خدا قلمداد نماید.

امام صادق علیه السلام می فرماید: «مومن کسی است که مطابق میل همسرش غذا می خورد و منافق کسی است که خانواده اش به میل او غذا می خورد.»^{۲۵}

شکی نیست که انجام کارهای خانه جزء وظایف شرعی زن به شمار نمی آید. مرد حق ندارد همسرش را به شیر دادن، آشپزی و تهیه غذا و مرتب کردن خانه وادار کند، لذا زن این حق را دارد که در برابر آن اجرت دریافت کند. ولی از نگاه اخلاقی، خداوند دوست دارد که زن با کمال میل و اختیار این بار را به دوش بگیرد و با جلب رضایت شوهر، محیط امن و آرام همراه با صلح و دوستی فراهم ساخته و از پاداش الهی بهره مند گردد.^{۲۶}

^{۲۴}. محمد بن حسن، حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۸۱

^{۲۵}. محمد بن یعقوب، کلینی رازی، اصول کافی، ج ۴، ص ۱۲

^{۲۶}. کاظم، ارفع، زندگانی حضرت فاطمه زهرا (س)، فیض کاشانی، تهران، ۱۳۷۰، صص ۲۴-۲۰

نتیجه گیری:

سبک زندگی تاثیر زیادی بر فهم دقیق تر مفاهیم ذهنی دارد و آنها را در قالب -های عینی و مشخص نمایان می کند. سبک زندگی اولیای دین و معصومان علیه -السلام یکی از بهترین عینی نمازها و تشخیص دادن به مفاهیم دینی است. تشخیص سایه به سایه حقیقت بلکه همان حقیقت در زبانی دیگر است. سبک زندگی حضرت فاطمه (سلام الله علیها) سبکی منبعث از منابع اسلامی اعم از قرآن و سنت پیامبر اکرم (صلی الله و علیه و آله) بود. آن حضرت پس از درونی کردن این گزاره ها و تبدیل کردن آنها به شخصیت و هویت هود، در ابعاد مختلف فردی، خانوادگی و همه ابعاد اجتماعی، سبکی از زندگی را نمایان داد که مرادهای خدای متعال در بخش های مختلف را عینیت و تشخیص بخشد. ازدواج حضرت فاطمه (سلام الله علیها) نیز بهترین الگو برای همه مسلمانان است. جهیزیه ساده و اندک فراهم نمود و با قناعت و دوری از تجمل گرایی زندگی می کرد. این بزرگوار با شوهرداری خود و خانه داری و ارتباط عمیق بین خود و فرزندانش درس هایی گران بهایی به زنان اسلام آموخت. ایشان فرزندان خود را با احترام خطاب می کرد و سعی در آموزش و تربیت دینی و اخلاقی آنها داشتند. او در مسائل سیاسی و اجتماعی شرکت می کردند و از حق امام خود (امام علی (علیه السلام)) دفاع می نمودند.

ایشان نسبت به همه رؤوف بودند حتی نسبت به همسایه اهتمام داشتند. و حتی در دعاهاى خود همسایه را مقدم می دانستند. پیش بردن سبک زندگی فاطمی (سلام الله -علیها) در زندگی مان موجب سعادت و بصیرت همه افراد خانواده می گردد.

منابع و مأخذ

*قرآن کریم

- (۱) ارفع، کاظم، زندگانی حضرت فاطمه (س)، فیض کاشانی، تهران، ۱۳۷۰
- (۲) بابویه قمی، محمد بن علی بن حسین، امالی شیخ صدوق، کتابچی، قم، ۱۳۷۶، جلد ۱
- (۳) بابویه قمی، محمد بن علی بن حسین، من لایحضره الفقیه، نشر صدوق، قم، ۱۳۶۰، جلد ۳.
- (۴) حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، داراحیاء التراث العربی، بیروت، ۱۲۵۸ ق، جلد ۷ و ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ و ۱۷ و ۲۰ و ۲۱.
- (۵) حسینی بهارانچی، محمد، آیین همسرداری و آداب زندگی در اسلام، قم، ۱۳۸۵.
- (۶) خمینی، روح الله، تحریر الوسیله، موسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، چاپ دوم، ۱۳۹۱، جلد ۲.
- (۷) خوارزمی، موفق بن احمد، جامعه مدرسین، ۱۳۷۰.
- (۸) طباطبایی، محمدحسین، المیزان فی تفسیر قرآن، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۹۱، جلد ۴.
- (۹) طبرسی، تفسیر مجمع البیان، ترجمه علی کرمی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۸۰، جلد ۱۴.
- (۱۰) طبرسی، فضل بن حسن، مکارم الاخلاق، تحقیق علامه آل جعفر، موسسه نشر اسلامی، ۱۴۱۴ ه.ق، جلد ۱۱.
- (۱۱) طبرسی، ابوالفضل، مکارم الاخلاق، نشر اسلامی، چاپ پنجم، ۱۳۸۶.
- (۱۲) فیض کاشانی، محسن، محجه البیضاء، دارالمعارف اسلامی، قم، ۱۳۹۰، جلد ۲.
- (۱۳) کلینی رازی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، اسلامی، تهران، ۱۳۸۹، جلد ۲ و ۴ و ۵ و ۶.
- (۱۴) مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، بحار الانوار، داراحیاء التراث العربی، بیروت، ۱۳۷۱، جلد ۱ و ۶ و ۸ و ۱۶ و ۱۹ و ۴۳ و ۷۰ و ۷۱ و ۱۰۰ و ۱۰۳